

Titel: Feedbacks to EFJ and HJU, [36-52] 115-0010

Citation: "Feedbacks to EFJ and HJU, [36-52] 115-0010", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_115-shoot-workidacc-1992_0005_115_36-52_0010/facsimile.pdf (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Louis Hjelmslev 3/31, 336

Til NEV og HJU fra LH: 17/12/51
Nogle overvejelser vedr. 'form' og 'substans'
(Paatemt indlæg i LK GU 18/12/51)

- 1 'Udtømmende' vil sige: udtømmende ud fra visse forudsætninger (aksioner), der (i overensstemmelse med empiriprincippet) vælges som (alene) relevante. Overholdes disse ikke, brydes modsigelsesfriheden.
- 2 I det følgende tales indtil videre ikke om 'form' og 'substans', men om et foreliggende 'emne', hvilket vil sige et sæt af aksioner, hvorefter der lader sig deducere en kalkyle, af hvis muligheder alle eller nogle registreres som realiserede. Et komplementært emne vil sige et sæt af indbyrdes inkompatible emner, der afgildes paa hinanden. Afbildningens (dvs. sammenligningens) nødvendighed er i saa fald aksion for disse emners forening, efter at de er beskrevet hvert for sig. Adskillige erfaringsgenstande er komplementære emner.

Metode: Ethvert forelagt emne behandles udtømmende (1), først analytisk, derefter syntetisk.
- 3 Som eksempel skal her vælges (som det hyppigst diskuterede) det talte udtryk.

Dette er en erfaringsgenstand, og antages paa forhånd at være et komplementært emne (af første grad, forstået relativt): det kan beskrives som udtryk eller som tal ("tongsprudder skred-niflus" o. lgn. er talt men ikke udtryk; noget blot skrevet ~~kan være~~ udtryk men/ikke-talt).

Det talte viser sig igen at være et komplementært emne (af anden grad): det kan beskrives fysiologisk eller fysisk-akustisk. (Dermed ikke perceptionspsykologisk: det er et komplementært emne af første grad.)
- 4 Vi vælger først at beskrive det fysiologiske emne. Aksion-systemet og kalkylen er den fysiologiske lære om bevægelsesmulighederne i luftvejene. Ved anvendelse paa en forelagt tekst viser alle eller nogle af disse muligheder sig at kunne registreres som realiserede.

Her bør vi især gøre os klart: hvad der er (den udtømmende) analyses sidstestørrelser (det, der inden for et komplementært emne henstår som det enkelte emnes 'løse ender') (5 nedenfor); - hvad der bliver analytiske og hvad syntetiske størrelser, og hvilke traditionelle størrelser der eventuelt slet ikke kan næs modsigelsesfrit (f. e.: kun kan næs ved inddragning af tegarelevansen, som ikke indgår i den fysiologiske aksionmatik) (6 nedenfor).

5 Sidstestørrelserne er noget sådant som Jespersens antalfabetske formler (f. s. 1, 2 ..., alpha, beta ...). (Eller Pikes, som dog er mindre velegnede.) Disse repræsenterer vel at mærke vilkårlige fikspunkter inden for continuum (i hvert fald for største delen). Hertil maa føjes 1) tilgang, position, frangang, 2) varighed (continuum), 3) 'før', 'efter' og 'samtidig'. (Nr. 2 og 3 er tidsbestemte og berører altsaa paa tidsliniens inddragning i aksiomatikken.)

6 Som analytiske størrelser kan muligvis opstilles paa bestemte kæder, Sprechakte, chest-pulses o. lgn.

Som syntetiske størrelser kan tænkes opstillet enheder karakteriserede ved søbningsgradskurver samt ved tilgangs- og frangingskæder (jf. sonoritetstævlens, Gramonts stævelse).

Alt dette er særdeles mal studiid; omstet 'fysiologisk tale' er yderst mangelfuld undersøgt.

Enheder som 'alpha 1', 'epsilon 0' o. lgn. maa være analytiske størrelser. Disse/udger igen indbyrdes grupper, som ligeledes er analytiske størrelser. Både de førstnævnte enheder og de sidstnævnte grupper er af forskellig varighed.

Bekæftid i betydningen forstand (sounds, phones) maa hverken analytisk eller syntetisk. (Pikes forsøg i denne retning betragtes ikke som holdbart; hans definition af sound, Phonetics 116, bygger ogsaa paa phoneme, dvs. aksiomatikken er ikke gennemført i overensstemmelse med 1 ovenfor.) Grunden hertil er, at aksiomatikken for størstedelen kun præsenterer continuum, saaledes at man aldrig er berettiget til, paa grundlag af den fysiologiske aksiomatik alene, at identificere to forekomster af noget uden at risikere, at det komplementære omne, det talte udtryk, ikke leder sig b skrive i overensstemmelse med empiri-princippet, specielt modsigelsesfrit og saa simpelt som muligt. Sammenfatningen af individer i klasser (eller, om man vil, af varianter i invarianter; reduktionen eller identifikationen) hører til det komplementære omne, ikke til det fysiologiske omne.

7 Vi vælger dernæst at beskrive det talte udtryk qua udtryk. De 'udtryk' er solidarisk med 'indhold', er aksiomsystemet og kalkylen den lingvistiske lære om tegn og figurer. Ved anvendelse paa en forelagt tekst viser alle eller nogle af disse kalkylen muligheder sig at kunne registreres som realiserede.

Som bekendt indgaa kommutationen i aksiomsystemet. Det kan inden for teknikken være hensigtsmæssigt at skelne imellem tegnkommutation og figurkommutation. Kommutationen involverer en sammenfatning af individer i klasser (eller af varianter i invarianter; en reduktion eller identifikation), og det viser sig igen her (som nærmere paavist af EJV), at denne hører til det komplementære omne, ikke til udtrykket qua udtryk.

(De 'løse ender' (jf. 4 ovenfor) er her ikke/analysens siddestørrelser, men hver operations siddestørrelser. (Måligvis gælder dette ogsaa om det fysiologiske omne.))

a-analytisk

*H-kæder
Dys-mødelser*

*identifikation
sammenfatning
tegn*

Som følge af selve den aksiomatik, der ligger til grund for analysen af udtrykket qua udtryk, saa denne vidste altsaa i teknikken foregaa samtidig med analysen af det komplementære emne (det talte udtryk). Dette vil sige, at analysen af udtrykket qua udtryk forudsætter (ikke blot analysen af indholdet qua indhold, med hvilken den ligeledes saa gaa haand i haand, ligesaa ogsaa vice versa) (men ogsaa) analysen af et andet af de emner, der indgaar i det komplementære emne 'det talte udtryk', in casu, i det valgte komplementære emne (4 - 6) beskrives analyse af det fysiologiske emne. Dersom der i det komplementære emne ('det talte udtryk') indgaar andre enkelt-emner (f. o. det fysisk-akustiske), kunde det imidlertid lige saa godt vælges, i saa fald staar altsaa to eller flere variable emner over for et konstant emne (i relativ forstand). De enkelt-emner, der indgaar i det komplementære emne, kan altsaa deles i to klasser: en række variable og en relativt konstant. Den relativt konstante benævnes i traditionel glossematik formen; de variable substanserne. ~~En foranalyse af/det talte udtryk~~ En foranalyse (uanset dens resultat) er altsaa praktisk uden at der kræves en bestemt substans; og det er een af de meninger, der skal lægges i arbejds-hypotesen, at substans forudsætter form, ikke omvendt. Heri er (i det valgte eksempel) især involveret, at enkeltyd ikke kan registreres gennem substans-analyse alene.

- 8 Den hensigtsmæssige procedure vil altsaa være den, at man først giver en intern substansbeskrivelse, som den ovenfor (4 - 6) beskrives, og derefter giver paa en gang en intern forbeskrivelse og en beskrivelse af det komplementære emne; sluttelig bør man give en substans-tilordning!

Simpelhedens princip medfører her nødvendigheden af en konformitetsprøve, hvorved man udelukker fra procedurens kapitel 2 (forbeskrivelsen), hvad der allerede er beskrevet i kapitel 1 (den første substansbeskrivelse). Dersom der helt igennem viste sig at være konformitet mellem form og substans, vilde de skulle identificeres; dersom der er delvis konformitet, skal de konforme dele henføres til substansen alene. (Dette er i noget højere grad tilfældet, dersom trykt ~~NSWWWW~~ skrift vælges som substans; inventaret af ~~taxemes~~ kan da være identisk, men i regelen ikke relationsreglerne.)

Denne konformitetsprøve alene muliggør hvad man her kaldt en forbeskrivelse under bortseelse fra substansen.

I henhold hertil vil for-analysens sidstestørrelser ikke kunne være konforme med substans-analysens sidstestørrelser (5 ovenfor), ej heller med syntetiske eller analytiske substans-analyse-størrelser (6 ovenfor).

- 10 En taxo-variantmanifestation benævner vi en lyd. Dersom denne efter (eller ved) substans-tilordningen deles videre i substansstørrelser, vil nogle af disse fremgaa af en deling af størrelser der har større udstrækning end den enkelte ~~enkeltyd~~ (j.f. hvad der er sagt om varigheden ovenfor 6 midt). Dette viser, at de fremgaa af et forfremmed hierarki.

Yderligere
part af
kapitel 9

→ *Arbejde*

11 I henhold til 9 og 10 ses det forudsat, at form-analysens sidste invarianter sædvanlig bliver det, man hidtil har kaldt taxoner, medens en form-analyse med under taxongrænsen sædvanlig ikke vil være praktisk. Dette afhænger dog i hvert enkelt tilfælde af det forelagte emne, dvs af eksperimentets sædvanlige krav.

12 Hovedmomentet i arbejdshypotesen om, at substans forudsætter form, er, at, for at blive ved det valgte eksempel, en udtømmende beskrivelse af det talte udtryk kræver opstilling af substanskategorier, der ikke fremgår af substansen selv alene, men er dikterede af formen og af det komplementære emne (heriblandt sproglid, fonemer og mere komplekse enheder og disses kategorier).

13 Dersom man opstiller (eller tænker sig opstillet) en kalkyle over alle emner (eller nogle emner, af en nærsere angiven art) der er komplementære af første grad (se 3) - eller, med andre ord, hvis man opstiller en kalkulatorisk sprogtypologi, vil de muligheder, der for hvert enkelt tænkt sprog kan regnes med, blive (nær form kaldes f og substans kaldes s) den der er repræsenteret ved formlen

$$+fs + f\bar{s} + \bar{f}s - \bar{f}\bar{s} = f \leftrightarrow s,$$

hvilket er nr. 4 i de udlukkende relationer og benævnes en konjunkt præcenselektion (i hvilken substansen selekterer formen).

14 Til slut en tilføjelse til 7 ovenfor:

Reduktionen (identifikationen) bør saa vidt muligt foretages ved hjælp af kriterier der ikke hentes fra substansen, saaledes at der kun - af hensyn til enkelhedens princip - recurreres til substansen i de tilfælde hvor ingen andre kriterier foreligger. Bl. a. heri ligger nytten af at skelne, som foreslaet, mellem tegnkomutation og figurkomutation. Alternationer kan afgive et kriterium (som vist af Spang-Hanssen), og dette har særlig direkte interesse naar det drejer sig om kenematier bestaaende af eet og kun eet taxon.

Alt det ovenstaaende gælder mutatis mutandis ogsaa for indholdsplanet og ogsaa for andre substanser end den fysiologiske.

linph.